

Gminy powinny tworzyć korzystne warunki rozwoju lokalnej przedsiębiorczości. Konieczne jest niwelowanie bariery administracyjnej, finansowej, a także infrastrukturalnej - takie wnioski płyną z raportu NIK dotyczącego wspierania lokalnych inwestorów. Tylko w nieco ponad połowie skontrolowanych gmin stosowano niższe stawki podatkowe lub ulgi podatkowe dla przedsiębiorców. Niemal połowa gmin nie wykupywała gruntów z myślą o inwestycjach, wiele gmin w ogóle nie monitorowało efektywności pomocy świadczonej przez siebie firmom.

Gmina wtedy skutecznie wspiera przedsiębiorczość, gdy aktywnie i umiejętnie korzysta z narzędzi prawno-administracyjnych, planistycznych, infrastrukturalnych, ekonomiczno-finansowych, instytucjonalno-organizacyjnych i innych. Wachlarz i wybór tych instrumentów nie jest ograniczony ani narzucony przepisami prawa. Tymczasem w blisko połowie urzędów nie zainicjowano wielu działań wspierających przedsiębiorczość określonych w strategiach. Część gmin nie inicjowała wsparcia dla przedsiębiorców, nie poznawała ich oczekiwań co do działań związanych z rozwojem gospodarczym, m.in. co do wsparcia ich działalności czy kierunków kształcenia zawodowego.

Badając, jak gminy wspierały przedsiębiorczość w latach 2014-2017, NIK wyznaczyła dwa główne cele kontroli: sprawdzić, czy gminy skutecznie wspierają przedsiębiorczość, oraz wskazać i upowszechnić przydatne narzędzia, a także tzw. dobre praktyki. NIK przeprowadziła też badanie kwestionariuszowe w gminach poniżej 100 tys. mieszkańców (odpowiedzi udzieliło ponad 1600 gmin) oraz zasięgała opinii przedsiębiorców na temat ich doświadczeń i oczekiwań wobec gminy. Inaczej niż z reguły, NIK zamierzała nie tyle zwracać uwagę na nieprawidłowości, ile wskazać przykłady aktywnego poszukiwania przez samorządy lokalne możliwości wspierania przedsiębiorczości i skuteczne metody takiego wsparcia. Kontrola miała też stwierdzić, które zadania wymagają wsparcia ze strony administracji rządowej.

Wśród wspomnianych wyżej narzędzi znaczna grupa, obejmująca współpracę z przedsiębiorcami, nie wymaga nakładów inwestycyjnych, m.in. doradztwo ws. prowadzenia działalności gospodarczej czy poznawanie oczekiwań przedsiębiorców nt. warunków prowadzenia działalności gospodarczej, inicjowanie aktywności przedsiębiorców wokół działań na rzecz rozwoju gospodarczego itp. Jednakże obok gmin dobrze działających w tym obszarze stwierdzono wypadki braku tego typu inicjatyw.

Gminy najczęściej ograniczały się do realizacji inwestycji poprawiających infrastrukturę mogącą pośrednio służyć wspieraniu przedsiębiorczości. W ocenie NIK gminy przejawiały zbyt małą aktywność w korzystaniu z dostępnych narzędzi pozainwestycyjnych wspierających przedsiębiorczość. W dokumentach strategicznych określano wprawdzie zadania służące rozwojowi i wspieraniu przedsiębiorczości, ale najczęściej nie wyznaczano w nich oczekiwanych rezultatów. W konsekwencji nie wszystkie gminy wiedziały, jaka jest skuteczność prowadzonych działań i czy trzeba zmodyfikować cele w związku ze zmieniającymi się warunkami ich realizacji.

Nieprawidłowości w skontrolowanych gminach dotyczyły zwłaszcza nieprzestrzegania obowiązku zorganizowania i wdrożenia monitoringu przyjętych strategii oraz naruszenia zasad udzielania ulg i pomocy *de minimis*.

Gminy nie w pełni korzystały z narzędzi instytucjonalno-organizacyjnych:

- w 73% skontrolowanych urzędów gmin i w 80% urzędów objętych badaniem kwestionariuszowym nie utworzono komórek organizacyjnych odpowiedzialnych wprost za realizację zadań na rzecz wspierania przedsiębiorczości;

- w około 48% skontrolowanych gmin komisje rady gminy nie interesowały się sprawami wspierania przedsiębiorczości. Jednakże warto tu wskazać pozytywny przykład inicjatywy Rady Gminy Hajnówka, która swoimi działaniami zmobilizowała urząd do oceny efektów wprowadzonych ulg dla przedsiębiorców;
- tylko 20% urzędów gmin dostosowało szkolnictwo zawodowe do potrzeb przedsiębiorców lokalnych. Gminy tłumaczyły się m.in. niezgłaszaniem przez przedsiębiorców wniosków w tych sprawach. W latach 2014-2017 tylko 12% gmin objętych badaniem kwestionariuszowym zbierało opinie przedsiębiorców na temat dostosowania szkolnictwa zawodowego do ich potrzeb;
- jedynie 27% skontrolowanych gmin i 15% gmin objętych badaniem kwestionariuszowym podejmowało działania, by tworzyć instytucje otoczenia biznesu, tj. fundusze pożyczkowe, parki technologiczne i przemysłowe, inkubatory przedsiębiorczości i agencje rozwoju lokalnego.

Najwyższa Izba Kontroli wnioskowała do prezydentów, burmistrzów i wójtów o:

- nadanie strategiom przyjętym przez organy stanowiące w gminach statusu podstawowego instrumentu wyznaczającego wszystkie najistotniejsze obszary oraz procesy mające znaczenie dla rozwoju gospodarczego i społecznego gmin, a także dbanie o ich komplementarność z pozostałymi instrumentami planistycznymi bez względu na kadencyjność władzy wykonawczej;
- zapewnienie we wszystkich gminach skutecznego systemu monitorowania strategii, umożliwiającego ocenę efektów działań podejmowanych na rzecz wspierania przedsiębiorczości i minimalizację ryzyka nieosiągnięcia zakładanych celów;
- inicjowanie przez gminy działań na rzecz wspierania przedsiębiorczości w przypadkach ujęcia tego typu działań w dokumentach strategicznych. Brak inicjatywy ze strony gminy w tych przypadkach może utrudnić osiągnięcie zakładanych celów.

NIK skierowała uwagi do prezydentów, burmistrzów i wójtów, aby:

- niezależnie do podejmowanych działań na rzecz wspierania przedsiębiorczości, gminy, aby w pełni wykorzystać swój potencjał, powinny zwiększać różnorodność działań na rzecz promowania przyjętych programów i zadań, w tym informować swoich mieszkańców o tych programach i warunkach realizacji. Działalność promocyjno-informacyjna może na przykład przyjąć formę spotkań z ekspertami, wyjaśniającymi istotę i znaczenie działań na rzecz wspierania przedsiębiorczości oraz korzyści z nich płynących.

A do organów stanowiących gminy o egzekwowanie rzetelnego wdrażania przyjętych strategii rozwoju.